

Čelit genderově podmíněnému násilí v akademickém prostředí pomůže nové školení

26.4.2024 - | Akademie věd České republiky

Genderově podmíněné násilí není problémem jen soukromé sféry, ale také veřejné - tedy i výzkumných a vzdělávacích institucí. V akademickém prostředí v Česku jde ale o otázku poměrně nezpracovanou.

Podle výzkumu UniSAFE se s genderově podmíněným násilím v akademickém prostředí setkaly téměř dvě ze tří osob. Nejčastěji s psychickým násilím (57 %) a sexuálním obtěžováním (31 % - tedy jedna ze tří osob). Násilí jsou přitom častěji vystaveny ženy (66 %). Kromě genderu patří mezi ohrožující faktory i sexuální orientace, zdravotní znevýhodnění nebo etnicita. Pokud se znevýhodnění násobí, riziko výskytu násilí se zvyšuje.

Prožité násilí se odráží v psychickém zdraví a fungování v zaměstnání i při studiu. Negativní zkušenosti s různými formami násilí mají dopad na vnímání pocitu bezpečí a důvěry. Zároveň ovlivňuje nejen ty, kteří jej zažívají, ale i rodinu, přátele, kolegy a kolegyně. Vliv má i na vnímání instituce, protože výskyt genderově podmíněného násilí o ní vytváří negativní obraz.

Z dat UniSAFE bohužel vyplývá, že se výzkumná pracoviště i univerzity potýkají s nízkou informovaností, co genderově podmíněné násilí je, jak ho identifikovat i řešit. I proto se drtivá většina případů nenahlásí, což přispívá k tabuizaci a bagatelizaci závažného celospolečenského problému.

Dokud není pozdě

Řešit výskyt násilí bychom neměli až v situaci, kdy jsme mu vystaveni/y nebo kdy se objeví v našem blízkém okolí první případ. Násilí naopak musíme předcházet, kolegy a kolegyně o jeho podobách informovat a nabízet řešení. Tento apel směřuje nejen k jednotlivcům, ale měly by ho vyslyšet hlavně samotné instituce.

Ústav fyzikální chemie J. Heyrovského AV ČR chtěl na absenci preventivních opatření v prostředí vědy, výzkumu a vzdělávání reagovat. Proto jsme se zapojili s Univerzitou Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem do projektu Prevence genderově podmíněného násilí v pracovním prostředí veřejných výzkumných institucí (v. v. i.) a univerzit v ČR. Iniciovala ho nezisková organizace NORA a financovaly Norské fondy.

Nejdůležitějším výstupem projektu jsou školicí materiály. Konkrétně jde o deset videí, které jsou propojené s testovacími dotazníky. Určené jsou hlavně k proškolení zaměstnanců a zaměstnankyň veřejných výzkumných institucí a univerzit v ČR. Každé video se zaměřuje na jiné téma a zasazuje ho do kontextu genderově podmíněného násilí. Videá představují fyzické i psychické formy násilí, nastiňují ale i hůře rozpoznatelné fenomény: ekonomické násilí, genderové předsudky, genderově vyvážené vyjadřování nebo genderovou dimenzi v obsahu výzkumu. Informováním o podobách genderově podmíněného násilí by se totiž akademické prostředí mohlo stát více bezpečným a férovým místem, které respektuje rovné příležitosti pro všechny.

Zškolení vznikala postupně v několika fázích od počátku projektu v roce 2022. Finální materiál lze využívat od března 2024. Náš ústav spolupracoval na scénářích k videím, tvorbě dotazníků, a především se podílel na pilotním testování, které se uskutečnilo také na Univerzitě J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. Díky ohlasům z testování jsme upravili dotazníky, zpřesnili modelové situace a

doplnili chybějící informace. Následně jsme pomáhali vypracovat i metodický pokyn, který popisuje, jak mohou školení využít instituce i jednotlivci.

Naši spolupráci završuje šíření školicího materiálu na akademická pracoviště. Chceme, aby se školení ujala v takové míře, jako je tomu u školení „Bezpečnost a ochrana zdraví při práci“. Od začátku dubna 2024 jsme proto materiály rozeslali desítkám institucí, které informaci šíří dál.

Vítané proškolení

Reakce na materiály jsou velmi pozitivní. Moc nás těší, že instituce vítají existenci školení a ochotně přeposílají naši nabídku dál. Dobré ohlasy máme i na jeho formu: „Moc díky za informace, momentálně řešíme potřebu nějakého rozumného způsobu, jak naše pracovníky v této problematice proškolit. Ta videa jsou moc dobrá, děkuji ještě jednou za zaslání. Určitě je rádi využijeme.“/ „Zatím jsem si prošla první sadu videí, některé dotazníky a metodický pokyn a jsem nesmírně vděčná za tuto iniciativu a její výsledek. Videa i dotazníky mi přijdou srozumitelné a dobře postavené, doufám, že budou mít úspěch.“

Některá témata videí jsou náročnější, a proto vyvolávají očekávaně kritičtější reakce – například genderově senzitivní jazyk a vyjadřování.

HGenderově podmíněnému násilí jsou v akademickém prostředí častěji vystaveny ženy.

Jak na věc

Pro absolvování školení stačí, když rozešlete zaměstnancům a zaměstnankyním odkazy na videa. U nich najdou dotazníky. Správné odpovědi si ověří sami po jejich vyplnění a odeslání. Genderové informační centrum Nora nabízí i další možnosti, jak s dotazníky pracovat – a to ve formě mapování, sběru dat a jejich analýzy.

Školení testuje znalosti před jeho dokončením i po něm. Zaměstnavatelé tak získají přehled, jaké mají kolegové a kolegyně povědomí o tématu, ale také ověří jejich znalosti konkrétních opatření. Třeba jestli vědí, na koho se obrátit, pokud vyvstane problém, jaké existují metodiky a nařízení platné pro jejich řešení, jaké mají možnosti včasného řešení i nápravy a podobně.

Školicí materiál je zdarma přístupný v českém i anglickém jazyce. Součástí je i Metodický pokyn pro implementaci školicích balíčků, který vysvětluje, jak s dotazníky a videi pracovat a jak při zavádění nástroje na pracovišti postupovat.

Text: Michaela Svatošová, Ústav fyzikální chemie J. Heyrovského AV ČR

Foto: Shutterstock; archiv Michaely Svatošové

<https://www.avcr.cz/cs/o-nas/aktuality/Celit-genderove-podminenemu-nasili-v-akademickem-prostred-i-pomuze-nove-skoleni-00001>